

Universitetet i Bergen

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

ALLV111: Allmenn litteraturvitenskap: Litteratur frå antikken
til mellomalder/renessanse

**«Drøft og sammenlign menneskesyn og fremstillingsform i Jobs bok og den
greske tragedien»**

Vårsemester 2021

Kandidatnummer 127

I denne oppgaven skal jeg drøfte og sammenligne menneskesyn og framstillingsform i *Jobs bok* og den greske tragedien. Jeg kommer til å ta utgangspunkt i Sofokles' Kong Oidipus når jeg skal vise til eksempler ved den greske tragedien.

«Hva er et menneske siden du akter det så høyt og bryr deg så mye om det?» (bibel.no u.d., Jobs bok 7,17) sier Job til Herren i det syvende kapittelet av *Jobs bok*. Dette er det utsagnet som jeg finner gjenspeiler verkets menneskesyn best. I alle fall det intenderte menneskesynet. I *Jobs bok* regjerer troen på at mennesket er skapt av Gud. Og siden verket forteller Guds og menneskets historie, indikerer dette utsagnet at menneskene i grunn er dypt elsket. Dette betyr i midlertidig ikke at mennesket ses og behandles på en rettferdig måte. Verket er preget av forferdelige, og etter min mening tilsynelatende ufortjente katastrofer som rammer karakterene og driver dem til bristepunktet. Selv om det ikke er Skaperen eller Gud som utfører handlingene i *Jobs bok*, har han likevel den største forståelsen og er dermed alltid bevisst over hva som skjer. Likevel lar han torturen pågå. Anklageren, som påfører Job lidelsen fungerer litt som en instans for djevelen og en utfordrer for Herren.

I *Jobs bok* er menneskesynet sterkt knyttet til Guds syn på menneskene. Kanskje mer riktig; menneskets tolkning av Guds syn. Mennesket som vender seg vekk ifra Gud blir derfor med «god grunn» mer fortjent til å oppleve sorg og smerte i livet. En kan si at menneskesynet er knyttet til synd og om hvorvidt en er klar for å erkjenne den og be om tillatelse for den. For kun da er man et barn av Gud. Menneskesynet i *Jobs bok* blir fremstilt gjennom Jobs refleksjoner rundt seg selv. Dette er ikke stort ulikt fra den greske tragedien hvor karakterene ofte vrir seg i smerte over peripetien de opplever, ironisk nok etter alle andre. Et eksempel på det er Kong Oidipus som i det han finner ut at han har oppfylt sin egen uunngåelige skjebne, stikker ut sine egne øyne og bannlyser seg selv til å leve et liv borte ifra menneskene og syndene han begått. Vi kan dermed si at menneskesynet i begge verkene, korrelerer særdeles

med oppfattelse av selvet og den gnagende skyldfølelsen og skammen av å begå synd under øynene på de «høyere makter».

I likhet med den greske tragedien starter *Jobs bok* med en prolog hvor de som har den allvitende forståelsen beskriver scenen, introduserer fortellingen og forklarer dens bakgrunn. Denne sceniske framstillingen er med på å danne en verdensordning og sette historien i perspektiv. Denne framstillingen fortsetter utover i begge verkene gjennom dialogene som de ulike karakterene har. Både prologene og epilogene vil jeg påstå at framstilles panoramisk også, altså at de blir sett mere ovenfra, er mer beskrivende og informerer. Handlingene som beskrives er også alltid sammenlagte og kan belyse om flere år og tiår.

I den greske tragedien blir koret brukt som en allvitende forteller. Det som skiller de fra hverandre, derimot er det musikalske aspektet. I tragedien blir fortellerstemmen lest opp av et kor. Koret blir også brukt som en instans som karakterene kan konversere med til tider. *Jobs bok* blir fremstilt mer som en poetisk og lyrisk samtale uten rytme eller gjennomgående form. Bare en poetisk samtale, som til tider kan føles som en monolog. Dette skyldes selvsagt det faktum at en tragedie i utgangspunktet er skrevet for framføres, mens *Jobs bok* er ment for å leses. Ingen av verkene inneholder refleksjon, men deres komplekse temaer oppfordrer på en måte til egen refleksjon

«Håpet går under for den som er ugudelig» (bibel.no u.d., *Jobs bok* 8,13) og med det går også all menneskeverd til grunne ifølge bibelen. Men Gud avviser heller ingen. Alle har tilgang til hans tilgivelse. Dermed kan alle være like under hans øyne. Hans menneskesyn/kjærlighet er betinget. I *Jobs bok* er mennesket skapt i øyet til Herren. Herrens ønske er at mennesket skal ligne ham. Dermed kan man argumentere for at hans kjærlighet er betinget. Det samme kan sies om hans menneskesyn. Han fordømmer alle som ikke eksisterer i hans lignelse til en grusom dom. Og lover alt godt kun til de som følger han. Likevel er ikke verden en refleksjon

av hans vilje. Det skjer ondt mot de gode, og godt mot de onde. Selv Job spør «Hvorfor får de urettferdige leve, bli gammel og rike?» (bibel.no u.d., Jobs bok 21,7).

Begge verkene er svært påvirket av et utdatert syn på mennesket som ikke går overens med det vi vil klassifisere som et «godt menneskesyn» i dag. Et eksempel på det er Bildad i *Jobs bok* som sier «...kan den som er født av en kvinne være ren?» (bibel.no u.d., Jobs bok 25,4).

Dette vitner igjen om et ganske utdatert og betinget menneskesyn, sterkt rotet i en bokstavelig tro. I den greske tragedien kan det se ut til at kvinnen er mer verdsatt og har en større funksjon i hjemmet. Sorgen og skylden Oidipus følte etter sin hustru og mors død, er et godt eksempel på dette. Kvinnene ble mer helliggjort til tross for at de ikke hadde noe særlig til funksjon utenfor hjemmet. Men det skal sies at tragedien dreier seg helst om adelsfamilier, kvinnene der hadde naturligvis større «makt» enn vanlige kvinner. Derfor er ikke det generelle kvinnesynet nødvendigvis representativt i tragedien.

Hittil i oppgaven har jeg drøftet hvordan menneskesynet i *Jobs bok* og den greske tragedien framstilles og skildres. Jeg vil dermed konkludere med en kort sammenligning. I begge verkene men det som vektlegger riktig og galt er to helt forskjellige ting. *Jobs bok* er dypt rotet i troen på at en må følge «de ti bud» for å være god, eller en verdig mann av Gud.

Tragedien derimot, er ikke ment som noe mer enn underholdning med en seriøs og av og til belærende undertone. Terskelen for å drepe eller såre andre er derfor mye mindre, og konsekvensene mye mer brutale. En er heller ikke god for å være god, men for å unngå gudenes vrede. Og skammen karakterene føler etterpå er ofte påført vedkommende av samfunnet eller hens egne tanker om hva samfunnet mener om hen.

I *Jobs bok* sier Elihu til Job: «Din urett rammer dine medmennesker, bare mennesker har gagn av din rettferd» (bibel.no u.d., Jobs bok 35,8). Dette er helt klart et mer utviklet syn på medmenneskelighet og gjenspeiler det faktum at vi diskuterer menneskesyn i to helt forskjellige tidsepoker. Det de to epokene har til felles er derimot, er at gudeskikkelsen er

«større» enn menneskene. Spesielt i tragediens verdensordning. Både i *Jobs bok* og den greske tragedien regjerer det åndelige høyere enn mennesket selv. Menneskene lider av fatale skjebner, ofte til tross for at deres «synder» ikke ligner straffen de fordømmes til.

Bibliografi

u.d. *bibel.no*. Funnet Mai 27, 2021.

<https://bibel.no/nettbibelen?query=dwSy/bwDb3TtSwjCL+f3JOLuS6txR2D0Ldm44qvvyq1G3FyJRK7zslg==>.